

Ändringar i premiepensionssystemet

Sammanfattning

I betänkandet behandlas proposition 2009/10:44 Ändringar i premiepensionssystemet samt två motioner som väckts med anledning av propositionen och sex motionsyrkanden från den allmänna motionstiden.

Vidare behandlas ett förslag i budgetpropositionen för 2010 som rör den tillfälliga förvaltningen av premiepensionsmedel.

I proposition 2009/10:44 anges att premiepensionssystemet i större utsträckning behöver anpassas till pensionsspararnas kunskaper och engagemang för förvaltningen av premiepensionen. I syfte att bättre anpassa placeringen för sparare som inte aktivt väljer fonder föreslås att Premiesparfonden läggs ned och ersätts med ett förvalsalternativ där pensionsspararens medel placeras i fonder enligt en fördelning som bestäms utifrån pensionsspararens ålder. Det ska även vara möjligt att aktivt välja detta förvalsalternativ. De enskilda fonder som eventuellt ingår i förvalsalternativet ska även kunna väljas öppet på PPM:s fondtorg. De sparare som vill ha statlig förvaltning ska därutöver ges möjlighet att välja andra riskprofiler än de som erbjuds i förvalsalternativet. Dessa alternativ ska utgöras av färdiga portföljsammansättningar för olika risknivåer som sätts samman av Sjunde AP-fonden. Genom att utnyttja den modell som används för att skapa förvalsalternativet uppnås kostnadseffektivitet.

De kostnader som uppstår i samband med byte av fond slås i dag ut på hela pensionsspararkollektivet. I propositionen föreslås att Pensionsmyndigheten ska få ta ut avgifter från pensionssparare som gör fondbyte. Avgifterna bör inte vara konstruerade så att de motverkar pensionsspararnas berättigade intresse av att regelbundet se över sitt sparande, men den närmare avgiftskonstruktionen bör inte regleras i lag utan i föreskrifter på lägre nivå.

Införandet av efterlevandeskydd före pensionstid inom premiepensionssystemet har skjutits på framtiden vid ett flertal tillfällen. I propositionen görs bedömningen att det inte är möjligt att erbjuda ett efterlevandeskydd före pensionstid som är självfinansierat, bedrivs enligt försäkringsmässiga

principer och samtidigt är förenligt med socialförsäkringssystemets grunder. Det föreslås därför att bestämmelserna om efterlevandeskydd före pensionstid tas bort.

Förslaget i budgetpropositionen innebär att regeringen får föreskriva i vilka tillgångsslag premiepensionsmedel under den tillfälliga förvaltningen ska placeras.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 januari 2010 när det gäller efterlevandeskyddet respektive den tillfälliga förvaltningen och den 3 maj 2010 när det gäller övriga bestämmelser.

Utskottet tillstyrker propositionerna och avstyrker motionerna. Utskottet föreslår därvid dels en lagteknisk samordning med en nyligen beslutad ändring i 10 kap. 1–6 §§ lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension, dels att mellanrubrikerna i 10 kap. tas bort. Vidare lägger utskottet på eget initiativ fram förslag till en korrigering av en redan beslutad ändring av 1 § bidragsbrottslagen (2007:612) som träder i kraft den 1 januari 2010.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut	4
Redogörelse för ärendet	6
Utskottets överväganden	7
Gällande ordning	7
Statliga alternativ i premiepensionssystemet	8
Fondbytesavgift och utbudsbegränsande verktyg	13
Efterlevandeskydd före pensionstid	16
Tillfällig förvaltning av premiepensionsmedel	16
Övrigt om premiepensionssystemet	17
Lagförslagen	19
Reservationer	20
1. Statliga alternativ, punkt 1 (v)	20
2. Statliga alternativ, punkt 1 (mp)	21
3. Fondbytesavgift och utbudsbegränsande verktyg, punkt 2 (v)	22
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag	23
Proposition 2009/10:1	23
Proposition 2009/10:44	23
Följdmotioner med anledning av proposition 2009/10:44	23
Motioner från allmänna motionstiden hösten 2009	24
<i>Bilaga 2</i>	
Regeringens lagförslag	25
<i>Bilaga 3</i>	
Utskottets lagförslag	36

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Statliga alternativ

Riksdagen avslår motionerna

2009/10:Sf6 av Kalle Larsson m.fl. (v) yrkande 1,

2009/10:Sf7 av Gunvor G Ericson m.fl. (mp) yrkandena 1–4,

2009/10:Sf217 av Karin Pilsäter m.fl. (fp) och

2009/10:Sf325 av Kalle Larsson m.fl. (v) yrkande 8.

Reservation 1 (v)

Reservation 2 (mp)

2. Fondbytesavgift och utbudsbegränsande verktyg

Riksdagen avslår motionerna

2009/10:Sf6 av Kalle Larsson m.fl. (v) yrkande 2,

2009/10:Sf278 av Leif Jakobsson (s) och

2009/10:Sf325 av Kalle Larsson m.fl. (v) yrkande 7.

Reservation 3 (v)

3. Övrigt om premiepensionssystemet

Riksdagen avslår motionerna

2009/10:Sf294 av Jan R Andersson (m) och

2009/10:Sf304 av Eva Johnsson och Désirée Pethrus Engström (båda kd) yrkande 1.

4. Lagförslagen

Riksdagen antar

dels regeringens förslag i proposition 2009/10:44 till

1. lag om ändring i lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension utom såvitt avser 10 kap. 1–6 §§ och med den ändringen att mellanrubrikerna i 10 kap. ska utgå samt att punkt 1 i ikraftträdande- och övergångsbestämmelserna ska lyda ”1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2010 i fråga om 10 kap. och i övrigt den 3 maj 2010.”,

2. lag om ändring i lagen (1998:675) om införande av lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension,

3. lag om ändring i lagen (2000:192) om allmänna pensionsfonder (AP-fonder),

dels regeringens förslag i proposition 2009/10:1 till

4. lag om ändring i lagen (2009:000) om ändring i lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension,

dels utskottets förslag i bilaga 3 till

5. lag om ändring i lagen (2009:996) om ändring i lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension,

6. lag om ändring i lagen (2009:1014) om ändring i bidragsbrottslagen (2007:612).

Därmed bifaller riksdagen proposition 2009/10:1 Ålderspensionssystemet vid sidan av statsbudgeten punkt 1 och bifaller delvis proposition 2009/10:44.

Stockholm den 24 november 2009

På socialförsäkringsutskottets vägnar

Gunnar Axén

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Gunnar Axén (m), Helena Rivière (m), Ronny Olander (s), Lars-Arne Staxäng (m), Solveig Zander (c), Siw Wittgren-Ahl (s), Ulf Nilsson (fp), Kurt Kvarnström (s), Mats G Nilsson (m), Göte Wahlström (s), Lars Gustafsson (kd), Mikael Cederbratt (m), Kalle Larsson (v), Fredrick Federley (c), Gunvor G Ericson (mp), Jasenko Omanovic (s) och Björn Lind (s).

Redogörelse för ärendet

I betänkandet behandlas proposition 2009/10:44 Ändringar i premiepensionssystemet. Samråd om förslagen har skett med Pensionsgruppen, som består av representanter för de fem riksdagspartier som står bakom pensionsreformen (s, m, c, fp och kd). Lagförslagen finns i *bilaga 2*.

I betänkandet behandlas också ett lagförslag i budgetpropositionen för 2010 som avser den tillfälliga förvaltningen av premiepensionsmedel, *bilaga 2*.

Vidare ingår två motioner som väckts med anledning av proposition 2009/10:44 samt några motionsyrkanden om premiepensionssystemet från den allmänna motionstiden hösten 2009. De motionsyrkanden som behandlas i betänkandet redovisas i *bilaga 1*.

Till grund för förslagen i proposition 2009/10:44 ligger Premiepensionsutredningens betänkande Svårnavigerat? Premiepensionssparande på rätt kurs (SOU 2005:87). Betänkandet har remissbehandlats.

Vissa frågor har belysts ytterligare. Dels har Premiepensionsmyndigheten (PPM) under 2007 lämnat rapporten Förslag till ändringar i premiepensionssystemet, dels har Statskontoret samma år redovisat rapporten Statens ansvar och åtagande inom premiepensionssystemet (2007:5). Båda rapporterna har diskuterats vid en hearing.

En promemoria i form av ett utkast till lagrådsremiss har därefter remitterats och behandlats vid ett remissmöte.

Frågan om införandet av ett efterlevandeskydd före pensionstid har analyserats av PPM, och en promemoria med förslag till ändrade regler som upprättats inom Regeringskansliet har remitterats i januari 2005.

Lagrådet har yttrat sig över förslagen i propositionen.

Förslagen i budgetpropositionen grundar sig på en skrivelse från PPM.

Utskottet lägger i *bilaga 3* fram ett eget lagförslag för en lagteknisk samordning av förslag i proposition 2009/10:44.

I ärendet lägger utskottet dessutom på eget initiativ i *bilaga 3* fram förslag till korrigering av en ändring i 1 § bidragsbrottslagen som ska träda i kraft den 1 januari 2010.

Utskottets överväganden

Gällande ordning

I det allmänna pensionssystemet utgör pensionsrätten 18,5 % av pensionsunderlaget, varav 16 procentenheter utgör pensionsrätt för inkomstpension och 2,5 procentenheter pensionsrätt för premiepension.

Premiepensionssystemet är utformat som ett fondförsäkringssystem, där kapitalförvaltningen sker i fonder som sköts av från PPM fristående fondförvaltare. PPM är andelsägare i de värdepappersfonder där medlen placeras, men det är den enskilde pensionsspararen som bestämmer hos vilka förvaltare medlen ska placeras och som bär den finansiella risken för placeringen.

Antalet fonder i premiepensionssystemet uppgick vid utgången av 2008 till 773 och dessa fonder förvaltades av 83 fondbolag. En fondförvaltare, eller förvaltargrupp, får ha högst 25 fonder registrerade i systemet.

Om pensionsspararen första gången som pensionsrätt för premiepension fastställs inte anmäler något val av fond, placeras medlen i Premiesparfonden hos Sjunde AP-fonden. Följande år ska PPM föra över nya pensionsmedel till den eller de fonder och med den spridning mellan fonderna som spararen senast angett för sitt sparande. För den som inte bestämt någon sådan placering i fond, placeras de nya medlen i Premiesparfonden. Premiesparfonden kan inte väljas aktivt.

Andelen förstagångsväljare vars pensionsmedel placeras i Premiesparfonden har ökat över tid, och på senare år uppgår den årliga andelen till drygt 98 %. Denna utveckling har medfört att andelen sparare som har sina medel i Premiesparfonden har ökat från 33 till 42 % mellan 2000 och 2008. I slutet av 2008 uppgick Premiesparfondens förvaltrade medel till drygt 62 miljarder kronor, vilket är 27 % av de totala medlen i premiepensionssystemet. Det är en marginell förändring sedan starten 2000 beroende främst på att det investerade kapitalet hos de nyttillkomna pensionsspararna har varit litet, vilket i sin tur förklaras av att denna grupp främst består av unga personer som är nya på arbetsmarknaden och därför har relativt små medel att placera.

Premiesparfonden förvaltas av Sjunde AP-fonden och är inom premiepensionssystemet kategoriserad som global aktiefond med medelrisknivå. Sjunde AP-fondens styrelse beslutade i februari 2007 att ca 92 % av Premiesparfondens tillgångar ska placeras i aktier. Av detta kapital placeras 62 % i globala aktier, 20 % i svenska aktier, 10 % i tillväxtmarknader och 8 % i onoterade aktier via riskkapitalfonder, s.k. private equity. Den årliga förvaltningsavgiften var 0,15 % år 2008. Vid sidan av Premiesparfonden tillhandahåller Sjunde AP-fonden också Premievals-fonden i full konkurrens med de övriga fondleverantörernas fonder på PPM:s fondtorg.

Drygt 58 % av pensionsspararna har någon gång gjort ett aktivt val och placerat premiepensionsmedlen i en egen vald portfölj. Den höga andelen förklaras av att två tredjedelar av spararna gjorde ett aktivt val vid det första valet 2000. Andelen aktiva förstagångsväljare har minskat avsevärt sedan dess. År 2008 uppgick andelen till ca 1,6 %.

De administrativa kostnaderna för premiepensionssystemet består i huvudsak av två delar, dels fondbolagens och Sjunde AP-fondens förvaltningskostnader, dels PPM:s administrativa kostnader. Kostnaderna täcks av avgifter som tas ut av pensionsspararna och fondbolagen. Pensionsspararna betalar årligen en avgift till PPM. Beroende på kontostorlek tas avgiften antingen ut i procent av tillgodohavandet på premiepensionskontot eller i form av kronbelopp.

En ny myndighet, Pensionsmyndigheten, inrättas den 1 januari 2010. Pensionsmyndigheten kommer att administrera hela det allmänna ålderspensionssystemet. Det innebär bl.a. att myndigheten övertar PPM:s uppgifter och verksamhet.

Statliga alternativ i premiepensionssystemet

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bifaller regeringens förslag att Premiesparfonden ska läggas ned och ersättas med förvalsalternativ där pensionsspararens medel placeras i fonder enligt en fördelning som bestäms utifrån pensionsspararens ålder.

Fonderna som utgör komponenter i förvalsalternativet ska förvaltas av Sjunde AP-fonden. Förvalsalternativet ska vara öppet för aktiva val. Även de fonder som utgör komponenter i förvalsalternativet ska vara öppna för aktiva val.

Vidare ska Sjunde AP-fonden tillhandahålla placeringsalternativ med skilda riskprofiler.

Riksdagen avslår motioner bl.a. om att premiepensionssystemet ska avvecklas och om sociala samt miljö- och etikmässiga mål för fonderna i systemet.

Jämför reservationerna 1 (v) och 2 (mp).

Proposition 2009/10:44

Förvalsalternativ

Vid införandet av premiepensionssystemet övervägdes om icke-väljarnas premiepensionsmedel skulle förvaltas i statliga generationsfonder (prop. 1999/2000:12). Regeringen ansåg dock att frågan borde övervägas ytterli-

gare. I nu behandlad proposition föreslås att Premiesparfonden ska läggas ned och ersättas med förvalsalternativ där pensionsspararens medel placeras i fonder enligt en fördelning som bestäms utifrån pensionsspararens ålder.

I propositionen anges att PPM har byggt upp och utvecklat ett webbaseerat beslutsstöd för pensionsspararna, den s.k. PPM-Lotsen, för att underlätta valet av fonder och förvaltningen av premiepensionsportföljen. Det innebär att fler pensionssparare kan förväntas sätta samman den egna fondportföljen, och på sikt kommer troligen fler pensionssparare att kunna vara aktiva i skötseln av sina premiepensionsmedel. Beslutsstödet eliminerar dock inte behovet av ett bra statligt alternativ. Alla pensionssparare kan inte förväntas ha engagemang nog för att med hjälp av beslutsstödet hantera skötseln av premiepensionsmedlen själva. Dessutom är det relativt få som använder sig av stödet.

Enligt propositionen kommer det statliga förvalsalternativet att även i fortsättningen vara av stor betydelse för många pensionssparare. Hur premiepensionssystemets förvalsalternativ utformas är inte bara betydelsefullt till följd av det stora antal människor som alternativet omfattar och även fortsättningsvis kommer att omfatta. De grupper som har sina medel placerade i förvalsalternativet är också i stor utsträckning sådana för vilka premiepensionen har störst betydelse.

Av propositionens avsnitt 5.5 framgår att pensionsspararen bör ta hänsyn till risken i den samlade tillgångsportföljen när spararen väljer risknivå i premiepensionstillgångarna. Det innebär bl.a. att risknivån i premiepensionsplaceringarna bör trappas ned allteftersom spararen närmar sig pensionsåldern.

Sjunde AP-fonden kan med nuvarande bestämmelser inte anpassa risken i placeringarna av premiepensionen till pensionsspararnas ålder. Följden är att 20-åringar erbjuds samma risknivå i sitt sparande som 60-åringar. Gruppen nya pensionssparare utgörs främst av unga personer. Om dessa sparare tar för låg risk i förhållande till sin ålder i början av premiepensionssparandet, kommer de troligen att få en onödigt låg premiepension som pensionärer. Om de dessutom tar för hög risk när de närmar sig pensionsåldern och som pensionärer, kan det få ytterligare negativa effekter på premiepensionen. Det finns alltså skäl för att ändra så att Premiesparfonden får en generationsfundsprofil. En sådan lösning innebär att pensionsspararens ålder beaktas i placeringarna av premiepensionsmedlen, dvs. risknivån i premiepensionstillgångarna trappas ned i takt med att pensionsspararen blir äldre.

Premiepensionsutredningen har övervägt ett antal olika administrativa modeller för hur en generationsfundsprofil i förvalsalternativet ska kunna konstrueras. I propositionen anges dock att det inte är lämpligt att i lag specificera vilken modell som ska användas bl.a. för att metoder kan komma att utvecklas över tid. I stället bör Sjunde AP-fonden få sätta upp de fonder som behövs för att på ett kostnadseffektivt sätt förvalta pensionspararnas medel och så att placeringarna av medlen kan anpassas efter

ålder. Den valda modellen ska vara kostnadseffektiv och lätt att administrera även för Pensionsmyndigheten. Sjunde AP-fonden bör därför fatta beslut om modell för förvalsalternativet efter samråd med PPM och den nya Pensionsmyndigheten. Det finns ingen anledning att i lag specificera mer exakt hur generationsfondsprofilen ska utformas, eftersom förutsättningarna kan förändras allteftersom de finansiella marknaderna utvecklas. Avsikten är att Sjunde AP-fonden ska kunna ha så god flexibilitet som möjligt när förvalsalternativet sätts samman. Vissa begränsningar kommer dock att finnas. Till exempel ska Sjunde AP-fonden iaktta den generella begränsningen av antalet fonder som ett fondbolag får registrera hos Pensionsmyndigheten.

Riskenivån i förvalsalternativet ska bestämmas i förhållande till hela den samlade ålderspensionen, inklusive inkomst- och garantipension. Därmed kan riskenivån i förvalsalternativet, i större utsträckning än i dag, utgöras av placeringar i aktier, dvs. riskenivån kommer för de flesta åldersgrupper att vara högre än i Premiesparfonden. I propositionen föreslås därför att kravet på låg risk i lagstiftningen om förvalsalternativet tas bort.

Medel som finns i Premiesparfonden bör senast den 31 maj 2010 föras över till förvalsalternativet.

Valbart förvalsalternativ

Förvalsalternativet bör även vara valbart för pensionsspararna och utgöra ett alternativ i premiepensionssystemet för de sparare som inte vill eller har möjlighet att vara aktiva i förvaltningen av sitt premiepensionskapital.

Eventuella underliggande fonder bör vara valbara på PPM:s fondtorg. Det innebär att de stordriftsfördelar som finns i förvaltningen kommer pensionsspararna till godo. Det medför dessutom en ökad konkurrens och en kostnadspress på de privata fondförvaltarna. Det i sin tur minskar kostnaderna även för pensionssparare som önskar ha sina medel förvaltade av privata fondbolag.

Förvalsalternativet och de eventuellt underliggande fonderna ska enbart vara möjliga att spara i inom ramen för premiepensionssystemet. De ska således inte finnas att tillgå på den öppna fondmarknaden.

Det finns inte längre några skäl att begränsa Sjunde AP-fondens möjligheter att marknadsföra sina produkter. Det är dock alltså väsentligt att det inte förekommer någon korssubventionering mellan väljar- respektive icke-väljarkollektiven när det gäller kostnaderna för marknadsföringen.

Statliga placeringsalternativ med olika riskprofil

I propositionen föreslås att Sjunde AP-fonden, utöver förvalsalternativet, ska tillhandahålla placeringsalternativ med skilda riskprofiler. Det underlättar för de pensionssparare som vill göra ett aktivt val, men som har svårt att sätta samman en portfölj som matchar deras riskprofil samt underhålla

portföljen över tid. Det ska således vara möjligt att bland de statliga alternativen välja en annan risknivå än den i förvalsalternativet. Spararnas valsituation ska alltså förenklas.

Genom att använda konstruktionen av det statliga förvalsalternativet för att även erbjuda möjligheten att välja skilda riskprofiler så ökar valfriheten för dem som vill ha en statlig förvaltning av premiepensionsmedlen. Genom samordningen av de statliga alternativen utnyttjas stordriftsfördelar och placeringsalternativen blir mycket kostnadseffektiva. De statliga placeringsalternativen med olika riskprofil bör inte vara valbara på fondtorget.

Antalet placeringsalternativ ska inte vara för stort eftersom valet då försvåras och risken för att spararen avstår att välja ökar. Antalet alternativ bör dock vara minst tre för att ge tillräcklig valfrihet, och antalet bör inte överstiga tio eftersom fler valalternativ riskerar att försvåra valet.

Premievalsfonden läggs ned och medlen hanteras som när en fond avregistreras. Överföringen av medlen ska ske senast den 31 maj 2010.

Motionerna

I motion Sf6 av Kalle Larsson m.fl. (v) yrkande 1 framhåller motionärerna att pensionspengar inte ska kunna spekuleras bort på börsen. Därför bör premiepensionen avskaffas och premiepensionsmedlen överföras till Sjunde AP-fonden. Motionärerna anser att ett stärkande av inkomstpensionssystemet och en utfasning av premiepensionssystemet bör utredas.

I motion Sf325 av Kalle Larsson m.fl. (v) yrkande 8 begärs att regeringen återkommer med förslag om ett ökat utbud för Sjunde AP-fonden. Premiesparfonden ska kunna väljas aktivt, och Sjunde AP-fonden bör kunna erbjuda en realräntefond som placerar i svenska realränteobligationer. Sjunde AP-fonden bör också kunna erbjuda generationsfonder och placering i ideella fonder. Sjunde AP-fonden ska även ta andra hänsyn än enbart avkastning så att pensionsspararnas pengar inte ska kunna placeras i exempelvis vapen- eller porrindustrin.

Gunvor G Ericson m.fl. (mp) hänvisar i motion Sf7 till att Kommittén om AP-fondernas etik- och miljöansvar (SOU 2008:107) anser att målsättningen om att ta hänsyn till miljö, etik och andra hållbarhetsaspekter bör tas in i lagen för AP-fonderna. Kommittén nämner grundvärden i regeringsformen som en naturlig utgångspunkt och att säkerställa en god miljö för nuvarande och kommande generationer. Också internationella konventioner som Sverige undertecknat bygger på denna hållning och bör kunna ses som ytterligare utgångspunkt för fondernas värdegrundsarbete. Motionärerna menar att sådana krav bör ställas på fonderna i premiepensionssystemet. Ett steg på vägen är att fonderna tydligt deklarerar vilken typ av energi, fossil eller förnyelsebar, som man investerar i. Pensionsmyndigheten bör få i uppdrag att utveckla ett instrument för hur en sådan kartläggning kan gå till och hur detta på ett tydligt sätt kan redovisas för pensionsspararna. Vidare bör det skapas ett statligt placeringsalternativ

som tar miljöhänsyn samt sociala och etiska hänsyn och som är fullt inriktat på förnyelsebar energi. Detta syfte ska vara överordnat avkastningskravet. Motionärerna anser att kriterierna när det gäller miljö och etik bör formuleras på ett starkare och tydligare sätt för hela det statliga förvals- och placeringsalternativet.

I motion Sf217 av Karin Pilsäter m.fl. (fp) anges att det i premiepensionssystemet inte finns någon möjlighet att direkt välja vare sig noterade eller onoterade företag. Om pensionssparare får möjlighet att satsa premiepensionsmedlen i enskilda företag som han eller hon tror på, kan medlen användas som riskvilligt kapital t.ex. vid företagsstart. Motionärerna begär ett tillkännagivande om att en sådan möjlighet bör utredas.

Utskottets ställningstagande

Utskottet anser att premiepensionssystemet är ett viktigt inslag i det allmänna pensionssystemet. Med de förslag som läggs fram i propositionen om ett statligt förvaltsalternativ som också kan väljas aktivt samt statliga placeringsalternativ med skilda riskprofiler kommer premiepensionssystemet att få en förbättrad funktion. Utskottet tillstyrker således propositionen i denna del och avstyrker motion Sf6 yrkande 1. Motion Sf325 yrkande 8 är därmed delvis tillgodosedd.

För premiepensionssystemet ska dock fortfarande gälla att premiepensionsmedel inte får placeras i fonder som kan dela ut medel till andra än andelsägarna. Motiveringen till denna bestämmelse är att premiepensionssystemet är ett slutet ekonomiskt system, dvs. det ska varken skjutas till ytterligare penningmedel eller användas medel för andra ändamål än sådana som slutligt syftar till pensionsutbetalningar (prop. 1999/2000:12, bet. 1999/2000:SfU6). Utskottet avstyrker därmed motion Sf325 yrkande 8 vad gäller ideella fonder. Även motion Sf217 avstyrks.

När det gäller andra placeringshänsyn kan noteras att Sjunde AP-fonden i sin placeringspolicy ska ange hur hänsyn till miljö och etik ska tas, dock utan att ge avkall på målet om maximal avkastning. Ansvaret för profilen på placeringarna åvilar i första hand fondstyrelsen men regeringen kan precisera sin syn (bet. 1999/2000:FiU19). Fonden bör i sin årsredovisning redovisa på vilket sätt man tagit hänsyn till miljö och etik i medelsförvaltningen. I premiepensionssystemet finns inga särskilda bestämmelser om placeringsinriktning för andra än Sjunde AP-fonden. Således gäller de vanliga reglerna om fonder. Enligt dessa ska dock placeringsinriktningen anges i bolagets fondbestämmelser.

I regeringens skrivelse 2008/09:130 AP-fondernas verksamhet t.o.m. 2008 redovisar regeringen även sin syn på några av de förslag som Kommittén om AP-fondernas etik- och miljöansvar lämnade i slutet av 2008. Kommittén och dess betänkande är resultatet av en begäran från finansutskottet 2004 om en utvärdering av AP-fondernas riktlinjer för etik och miljö. Med utgångspunkt från kommitténs betänkande drar regeringen slut-

satsen att Första–Fjärde AP-fondernas och Sjunde AP-fondens arbete med fondernas riktlinjer för miljö genomförts på ett bra sätt. Men det hindrar inte, enligt regeringen, att riktlinjerna ytterligare kan utvecklas och förtydligas. Bland annat bör en tydligare värdegrund för fondernas verksamhet och förvaltning utvecklas. Värdegrunden bör vara gemensam för alla fonderna och utvecklas inom ramen för fondernas arbete i det s.k. Etikrådet. Det innebär att även Sjunde AP-fonden, som i dag inte deltar i Etikrådet, bör involveras i rådets arbete. Värdegrunden bör utvecklas som ett komplement till de utgångspunkter som AP-fonderna hittills använt i arbetet med riktlinjer för miljö och etik, dvs. de internationella konventioner som Sverige undertecknat.

Finansutskottet anger i sitt betänkande över regeringens skrivelse (bet. 2009/10:FiU6) att kommitténs betänkande innehåller många intressanta förslag som kan bidra till en vidareutveckling av AP-fondernas etik- och miljöarbete. Finansutskottet utgår också från att regeringen undersöker möjligheterna att ta fram metoder för en återkommande utvärdering i den årliga skrivelsen av fondernas arbete med riktlinjer om etik och miljö. Finansutskottet uttrycker också sin bestämda uppfattning att riksdagen inte bör lagstifta om vilka typer av bolag eller branscher som AP-fonderna bör eller inte bör placera pensionskapitalet i.

Utskottet konstaterar att Sjunde AP-fondens placeringshänsyn till miljö och etik redan är föremål för granskning och olika överväganden. Något uttalande från riksdagens sida är därför inte påkallat. Utskottet finner inte heller skäl att föreslå någon förändring av placeringsreglerna för övriga fonder inom premiepensionssystemet. Med det anförda avstyrker utskottet motion Sf7.

Fondbytesavgift och utbudsbegränsande verktyg

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bifaller regeringens förslag att Pensionsmyndigheten får ta ut avgift från pensionssparare som genomför fondbyte. Avgifterna disponeras av myndigheten. Regeringen eller den myndighet regeringen utser får föreskriva om avgifterna. Riksdagen avslår motioner om differentierade avgifter, verktyg för minskat fondutbud och tak för förvaltningskostnaderna.

Jämför reservation 3 (v).

Proposition 2009/10:44*Fondbytesavgift*

I utbudet på fondtorget inom premiepensionssystemet ingår närmare 800 fonder som pensionsspararna kan välja mellan när de ska placera sina premiepensionsmedel. Utvecklingen de senaste åren är att allt fler sparare anlitar förvaltnings- eller rådgivningsföretag för att få hjälp med denna pensionsplacering. Vissa av dessa företag erbjuder även att göra fondbyten för pensionsspararens räkning. Företagens avgifter, särskilt för placeringstjänsterna, är i dag ofta väsentligt högre än PPM:s och fondbolagens avgifter tillsammans. Företagens avgifter betalas direkt av den enskilde pensionsspararen och inte via premiepensionskontot.

I propositionen anges att om avgifterna inte uppvägs av en högre avkastning, kommer de att ha en betydande negativ effekt på individens konsumtionsutrymme som pensionär. Ett vanligt belopp som företagen tar för sina tjänster är ca 500 kr per år. Det motsvarar ca 1,2 % av den genomsnittliga behållningen på premiepensionskontot (ca 42 000 kr). Företagstjänsten behöver alltså generera en meravkastning på 1,2 % per år för att spararen med genomsnittlig behållning ska få tillbaka kostnaderna för tjänsten.

Inom premiepensionssystemet kan pensionsspararna köpa och sälja fonder på nära nog daglig basis och utan att påföras transaktionsavgifter. Totalt genomfördes 3,2 miljoner fondbyten under 2008. Antalet fondbyten har ökat markant över tid. Uppskattningsvis har närmare hälften av fondbytena under 2008 genomförts av dessa förvaltningsföretag. Under 2008 bytte 722 000 pensionssparare fonder vid åtminstone ett tillfälle, vilket motsvarar 24 % av dem med egen vald portfölj eller 12 % av pensionsspararkollektivet.

I propositionen anges vidare att det finns skäl att möjliggöra ett uttag av avgift för i vart fall vissa fondbyten. I dag slås kostnaderna för fondbyte ut på hela pensionsspararkollektivet genom den årliga avgiften som belastar premiepensionskontona. Genom en fondbytesavgift skulle en rättvisare fördelning kunna ske av de kostnader som uppkommer vid fondbyten. De pensionssparare som utför frekventa fondbyten skulle till större del få stå för de kostnader som är förknippade med deras fondbyten. Det innebär i princip att den årliga avgiften som betalas av alla sparare kan vara något lägre. Uttag av avgifter medför dock administrativa kostnader som måste vägas mot de intäkter som erhålls. Därför bör Pensionsmyndigheten få bestämma om avgift från de pensionssparare som genomför byten ska tas ut.

Den närmare avgiftskonstruktionen bör inte regleras i lag, utan i föreskrifter på lägre nivå. En analys av hur den närmare avgiftskonstruktionen bör vara utformad bör göras i samband med att föreskrifterna tas fram. Avgiften måste vara konstruerad på ett sätt som beaktar pensionsspararnas berättigade intresse av att regelbundet se över sitt sparande, samtidigt som den också beaktar kollektivets intresse av en skälig fördelning av kostna-

derna för fondbyten. Hänsyn måste naturligtvis tas till administrativa kostnader för uppbyggnad och hantering av avgiftsuttaget, liksom eventuella kostnader för fördelning av inkomna medel på kollektivet.

Avgifterna ska få disponeras av myndigheten.

Bestämmelserna föreslås träda i kraft den 3 maj 2010.

Verktyg för att påverka fondutbudet

I propositionen anges att det ska finnas en mångfald i fondutbudet inom premiepensionssystemet. Fondtorget ska erbjuda ett brett utbud med tillräckligt många fonder inom respektive fondkategori. Premiepensionssystemet bör även i fortsättningen vara ett öppet system.

Premiepensionsutredningen har föreslagit att PPM får nya verktyg för att reducera fondutbudet på fondtorget. PPM bör enligt utredningen få ta ut en årsavgift för varje fond som finns registrerad hos myndigheten samt bestämma en tidsgräns inom vilken en fond ska ha uppnått en viss marknadsandel. Fonder som inte klarar tidsgränsen bör utgå ur sortimentet. Olika verktyg som syftar till att reducera antalet fonder har härefter analyserats av PPM.

I propositionen anges att det är tveksamt om de föreslagna åtgärderna för att reducera fondutbudet uppfyller angivna krav. Om samtliga föreslagna åtgärder införs reduceras antalet fonder med drygt 500. Det kan synas vara en stor minskning men överblickbarheten av fondutbudet ökar endast marginellt, och valsituationen för pensionsspararna underlättas inte i någon nämnvärd utsträckning. När varken kostnaderna för fondförvaltningen eller kvaliteten på fondutbudet förbättras i någon större utsträckning är det inte motiverat att föreslå nya verktyg som enbart syftar till att reducera fondutbudet. Bristerna är snarare sammankopplade med att pensionsspararnas kunskaper och engagemang överlag är lägre än vad som förväntades när pensionssystemet reformerades.

Motionerna

I motion Sf278 av Leif Jakobsson (s) begärs ett tillkännagivande om avgifterna till PPM. Motionären anser att det är rimligt att de som använder systemet får betala för det. En lösning vore att avgifterna differentierades så att alla betalar för registerhållning etc. men att endast de som gör ett aktivt val belastas med kostnaderna för valsystemet.

Kalle Larsson m.fl. (v) är i motion Sf6 yrkande 2 kritiska till premiepensionssystemet bl.a. utifrån den stora mängden fonder. Motionärerna motsätter sig regeringens bedömning att avvisa verktyg för minskat fondutbud.

I motion Sf325 av Kalle Larsson m.fl. (v) yrkande 7 anges att förvaltningskostnaderna för premiepensionssystemet är höga och att det varje år överförs enorma belopp från löntagare till fondägare. Mot denna bakgrund bör ett avgiftstak på 0,05 % för pensionssparande införas.

Utskottets ställningstagande

Utskottet tillstyrker regeringens förslag om avgifter vid fondbyte. Därmed tillgodoses i huvudsak syftet med motion Sf278.

Utskottet delar också regeringens bedömning att Pensionsmyndigheten inte bör få särskilda verktyg för att begränsa fondutbudet. Som anges i propositionen kommer överblickbarheten av fondutbudet att öka endast marginellt, och valsituationen för pensionsspararna kommer inte nämnvärt att underlättas. De förslag om förvaltsalternativ m.m. som utskottet ovan tillstyrkt kommer däremot att underlätta för många pensionssparare. Motion Sf6 yrkande 2 avstyrks därmed.

Utskottet anser vidare att en begränsning av förvaltningskostnaderna i enlighet med vad som föreslås i motion Sf325 yrkande 7 inte bör genomföras, och även denna motion avstyrks.

Efterlevandeskydd före pensionstid

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bifaller regeringens förslag att bestämmelser om efterlevandeskydd före pensionstid ska upphöra.

Proposition 2009/10:44

Införandet av efterlevandeskydd före pensionstid inom premiepensionssystemet har skjutits på framtiden vid ett flertal tillfällen. I propositionen görs bedömningen att det inte är möjligt att erbjuda ett efterlevandeskydd före pensionstid som är självfinansierat, bedrivs enligt försäkringsmässiga principer och samtidigt är förenligt med socialförsäkringssystemets grunder. Det föreslås därför att bestämmelserna om ett efterlevandeskydd före pensionstid inom premiepensionssystemet tas bort.

Utskottets ställningstagande

Utskottet tillstyrker regeringens förslag.

Tillfällig förvaltning av premiepensionsmedel

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bifaller regeringens förslag om tillfällig förvaltning av premiepensionsmedel.

Proposition 2009/10:1

I 8 kap. 1 § lagen (1998:664) om inkomstgrundad ålderspension regleras den tillfälliga förvaltningen av premiepensionsmedel. I paragrafen anges att medlen ska vara placerade på räntebärande konto i Riksgäldskontoret eller i skuldförbindelser utfärdade av staten.

Regeringen anger att de finansiella marknaderna utvecklas ständigt och i snabb takt, vilket påverkar utvecklingen av investerings- och finansieringsinstrumenten på dessa marknader. Det är därför eftersträvarsvärt att pensionsspararna kan dra fördel av denna utveckling samtidigt som kraven på ett lågt risktagande, god avkastning och betalningsberedskap tillgodoses. För att enklare anpassa förvaltningen föreslås att riksdagen bemyndigar regeringen att föreskriva hur medlen under den tillfälliga förvaltningen ska placeras. Ändringen föreslås träda i kraft den 1 januari 2010.

Utskottets ställningstagande

Utskottet tillstyrker regeringens förslag.

Övrigt om premiepensionssystemet

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motioner om delad premiepensionsrätt och om engångsutbetalning av premiepension.

Motionerna

I motion Sf304 av Eva Johnsson och Désirée Pethrus Engström (kd) yrkande 1 begärs ett tillkännagivande om att Pensionsgruppen bör utreda utformningen av regler för delad premiepension. Motionärerna anser att grundregeln för makar med gemensamma barn bör vara att den totala årligen intjänade premiepensionen automatiskt delas lika mellan dem så länge de har barn som inte fyllt tolv år. Den som önskar frånga denna regel bör i stället aktivt begära det. Det kan även finnas anledning att utreda möjligheten att överlåta premiepensionen mellan sammanboende par med gemensamma barn.

I motion Sf294 av Jan R Andersson (m) anges att det i dag finns många mindre summor i premiepensionssystemet. En lösning skulle kunna vara att belopp understigande en viss gräns skulle kunna utbetalas i klump så att pensionären själv kan förvalta medlen.

Utskottets ställningstagande

Enligt nuvarande regler har makar möjlighet att löpande överföra pensionsrätt inom premiepensionssystemet från den ena maken till den andra. Endast premiepensionsrätt som intjänats under äktenskapet kan bli föremål för överföring. Överföringen ska vara frivillig, ske fortlöpande år från år och omfatta hela den premiepensionsrätt som en make tjänat in för året samt inte påverka garantipensionen. Kostnaderna för att överföra pensionsrätten belastar premiepensionskontot för mottagaren. Vid överföring till make minskas premiepensionsmedlen med 8 %. Procentsatsen är densamma oavsett om överföring sker från en man till en kvinna eller tvärtom.

Vid genomförandet av pensionsreformen framhöll utskottet (bet. 1997/98:SfU13 s. 90) att förslaget om att överföra premiepensionsrätt tillgodoser syftet att i ett större perspektiv utjämna makars pensionsrättsförhållanden samtidigt som en överföring inte innebär någon avgörande minskning av pensionsrätten för makarna. Utskottet delade uppfattningen att överföringen ska vara frivillig och endast vara möjlig för premiepension som tjänats in under äktenskapet samt omfatta hela pensionen. Genom denna lösning blir konsekvenserna av en överföring lättare att förutse. Eftersom en eventuell rätt till garantipension ska bedömas som om överföring inte skett, kan detta medföra att den totala pensionen kommer under basnivån för garantipension. Utskottet ansåg emellertid att denna reduktion av pensionen kunde anses acceptabel.

Utskottet har därefter vid flera tillfällen behandlat motioner om makars pensionsrättigheter. I betänkande 2005/06:SfU13 finns en redogörelse för olika överväganden och även andra förändringar som gjorts i anslutning till pensionsreformen. Där framgår att all intjänad pensionsrätt skulle kunna delas enligt de ursprungliga riktlinjerna för pensionsreformen, men ett framtaget förslag utsattes för stark kritik av remissinstanserna. Det fortsatta beredningsarbetet inriktades därför på att finna en lösning som i huvudsak fyllde syftet med delningen och som samtidigt gjorde det möjligt att undvika de nackdelar som påtalats under remissbehandlingen.

Utskottet konstaterade i sitt betänkande 2005/06:SfU13 att det måste anses fördelaktigare, och mer ägnat att jämnare fördela intjänade pensionsrätter, att överföringen omfattar all premiepensionsrätt för året som den ena maken tjänat in i stället för endast hälften av vardera makens intjänade premiepensionsrätt. Utskottet ansåg att de möjligheter som i dag finns i det allmänna pensionssystemet att fördela pensionsrätter mellan makar har utformats så generöst som det efter omständigheterna har varit möjligt att göra.

Utskottet vidhåller denna inställning och avstyrker motion Sf304 yrkande 1.

Vad gäller utbetalning av premiepension noterar utskottet att ålderspension som för år uppgår till högst 2 400 kr, om det inte finns särskilda skäl, ska betalas ut en eller två gånger per år enligt 12 kap. 5 § lagen om inkomstgrundad ålderspension. Efter överenskommelse med den pensionsberätti-

gade får utbetalning även i annat fall ske en eller två gånger per år. Utskottet finner inte anledning att föreslå någon ändring av dessa bestämmelser, men förutsätter att Pensionsmyndigheten, som från årsskiftet administrerar samtliga delar av det allmänna pensionssystemet, påtalar om det finns behov av en annan utbetalningsordning. Med det anförda avstyrker utskottet motion Sf294.

Lagförslagen

Utskottets ställningstagande

I proposition 2009/10:44 föreslås bl.a. att 10 kap. 1–6 §§ lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension upphör att gälla med ikraftträdande den 1 januari 2010. Detta kolliderar med en tidigare beslutad ändring i samma lagrum. I proposition 2008/09:202 Pensionsmyndigheten och dess verksamhet föreslogs nämligen ändrad lydelse av 10 kap. 1–6 §§ som träder i kraft vid nämnda tidpunkt (bet. 2009/10:SfU3, rskr. 2009/10:4, SFS 2009:996). Utskottet lägger i bilaga 3 fram förslag till en ändring i den redan promulgerade ändringslagen om att 10 kap. 1–6 §§ i stället ska upphöra att gälla. Förslaget i proposition 2009/10:44 ska då inte antas såvitt gäller 10 kap. 1–6 §§. Vidare föreslår utskottet att alla mellanrubriker i 10 kap. tas bort.

I proposition 2008/09:202 föreslogs även en ändring i 1 § bidragsbrottslagen (2007:612), som innebär att ordet Premiepensionsmyndigheten skulle ersättas av ordet Pensionsmyndigheten. Förslaget har antagits av riksdagen (bet. 2009/10:SfU3, rskr. 2009/10:4, SFS 2009:1014) och träder i kraft den 1 januari 2010. I paragrafens nya lydelse borde dock ordet länsarbetsnämnderna rätteligen ha varit Arbetsförmedlingen. Utskottet lägger på eget initiativ i bilaga 3 fram ett lagförslag där detta korrigeras.

Reservationer

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservationer. I rubriken anges vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

1. Statliga alternativ, punkt 1 (v)

av Kalle Larsson (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2009/10:Sf6 av Kalle Larsson m.fl. (v) yrkande 1, bifaller delvis motion 2009/10:Sf325 av Kalle Larsson m.fl. (v) yrkande 8 och avslår motionerna 2009/10:Sf7 av Gunvor G Ericson m.fl. (mp) yrkandena 1–4 och 2009/10:Sf217 av Karin Pilsäter m.fl. (fp).

Ställningstagande

Premiepensionssystemet har inte blivit som det från början var tänkt. Då talades det om begränsad valfrihet, garanterad minimiavkastning m.m. I stället har det blivit ett system där vi kan spekulera bort en del av vår pension. Premiepensionen har gått back sedan den infördes, och dess värde sjönk förra året med 34,5 %, alltmedan de förvaltande kapitalinstituten har tjänat ca 8 miljarder kronor.

Premiepensionen bör därför avskaffas och premiepensionsmedlen överföras till Sjunde AP-fonden. Pensionssparare som redan har placerat sina pengar ska dock få ut sin premiepension. Regeringen bör utreda hur denna utfasning av premiepensionssystemet bör ske och hur inkomstpensionssystemet i stället bör stärkas.

Vidare bör regeringen återkomma med förslag om ett ökat utbud för Sjunde AP-fonden som innebär att fonden ska kunna erbjuda placering i ideella fonder. Sjunde AP-fonden ska även ta andra hänsyn än enbart avkastning så att pensionsspararnas pengar inte ska kunna placeras i exempelvis vapen- eller porrindustrin.

2. Statliga alternativ, punkt 1 (mp)

av Gunvor G Ericson (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2009/10:Sf7 av Gunvor G Ericson m.fl. (mp) yrkandena 1–4 och avslår motionerna

2009/10:Sf6 av Kalle Larsson m.fl. (v) yrkande 1,

2009/10:Sf217 av Karin Pilsäter m.fl. (fp) och

2009/10:Sf325 av Kalle Larsson m.fl. (v) yrkande 8.

Ställningstagande

Kommittén om AP-fondernas etik- och miljöansvar (SOU 2008:107) anser att målsättningen om att ta hänsyn till miljö, etik och andra hållbarhetsaspekter bör tas in i lagen om AP-fonderna. Kommittén nämner grundvärden i regeringsformen som en naturlig utgångspunkt och att säkerställa en god miljö för nuvarande och kommande generationer. Också internationella konventioner som Sverige undertecknat bygger på denna hållning och bör kunna ses som ytterligare utgångspunkt för fondernas värdegrundsarbete.

Sådana krav bör kunna ställas även på de fonder som väljer att ingå i premiepensionssystemet. När etik och miljö uppmärksammas får det konsekvenser i verksamheterna, vilket på sikt också innebär förbättrade arbetsförhållanden för människor och en bättre utveckling för miljön.

Fonderna som ingår i premiepensionssystemet bör också utveckla strategier för nivåer för de samlade koldioxidutsläppen i förvaltningsportföljerna. Ett steg på vägen är att fonderna tydligt deklarerar vilken typ av energi, fossil eller förnyelsebar, som man investerar i. Pensionsmyndigheten bör få i uppdrag att utveckla ett instrument för hur en sådan kartläggning kan gå till och hur detta på ett tydligt sätt kan redovisas för pensionsspararna.

Vidare bör det skapas ett statligt placeringsalternativ som tar miljöhänsyn samt sociala och etiska hänsyn och som är fullt inriktat på förnyelsebar energi. Detta syfte ska vara överordnat avkastningskravet.

Kriterierna när det gäller miljö och etik bör formuleras på ett starkare och tydligare sätt för hela det statliga förvals- och placeringsalternativet som Sjunde AP-fonden nu ska utveckla. Regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag på utformning av sådana kriterier.

3. Fondbytesavgift och utbudsbegränsande verktyg, punkt 2 (v)

av Kalle Larsson (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna

2009/10:Sf6 av Kalle Larsson m.fl. (v) yrkande 2 och

2009/10:Sf325 av Kalle Larsson m.fl. (v) yrkande 7 och
avslår motion

2009/10:Sf278 av Leif Jakobsson (s).

Ställningstagande

Antalet fonder som ingår i premiepensionssystemet är alltför stort. Det är därför viktigt att Pensionsmyndigheten får verktyg för att kunna minska antalet fonder som erbjuds pensionsspararna.

Förvaltningskostnaderna för premiepensionssystemet är höga, och det överförs varje år enorma belopp från löntagare till fondägare. Avgifterna varierar mellan olika fondtyper och är dessutom svåra att bedöma för pensionssparare. Till exempel beaktas inte avgifter och skatteeffekter vid presentationer av bästa och sämsta fonder. Mot denna bakgrund bör ett avgiftstak på 0,05 % för pensionssparande införas.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Proposition 2009/10:1

*Proposition 2009/10:1 Budgetpropositionen för 2010**Ålderspensionssystemet vid sidan av statsbudgeten:*

1. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2009:000) om ändring i lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension (avsnitt 2.1 och 3.8).

Proposition 2009/10:44

Proposition 2009/10:44 Ändringar i premiepensionssystemet:

Riksdagen antar regeringens förslag till

1. lag om ändring i lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension,
2. lag om ändring i lagen (1998:675) om införande av lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension,
3. lag om ändring i lagen (2000:192) om allmänna pensionsfonder (AP-fonder).

Följdmotioner med anledning av proposition 2009/10:44

2009/10:Sf6 av Kalle Larsson m.fl. (v):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en utredning för att avveckla PPM-systemet och stärka inkomstpensionen.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om bedömning av verktyg för att minska fondutbudet.

2009/10:Sf7 av Gunvor G Ericson m.fl. (mp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att samtliga fonder som ingår eller vill ingå i premiepensionsutbudet ska deklarerat social, etisk och miljömässig policy för investeringsverksamheten.

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att ge den nya pensionsmyndigheten i uppdrag att utveckla ett instrument för kartläggning av hur stor andel förnybar respektive fossil energi som fonden investerar i samt hur det kan tydliggöras för pensionsspararna på ett enhetligt sätt.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att inom ramen för det statliga utbudet skapa placeringsalternativ med inriktning på förnybar energi, som tar miljöhänsyn och social och etisk hänsyn och vars profil ska vara överordnad avkastningskravet.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att återkomma med förslag på utformningen av förstärkta kriterier för miljö och etik för det statliga förvals- och placeringsalternativet, för att bidra till ett klimatsmart samhälle.

Motioner från allmänna motionstiden hösten 2009

2009/10:Sf217 av Karin Pilsäter m.fl. (fp):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att utreda möjligheten att placera PPM-medel direkt i onoterade företag.

2009/10:Sf278 av Leif Jakobsson (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om avgifterna till Premiepensionsmyndigheten.

2009/10:Sf294 av Jan R Andersson (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om premiepensionssparande.

2009/10:Sf304 av Eva Johnsson och Désirée Pethrus Engström (båda kd):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att utreda utformningen av reglerna för delad premiepension, i enlighet med vad som anförs i motionen.

2009/10:Sf325 av Kalle Larsson m.fl. (v):

7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om avgiftstak för pensionssparande.
8. Riksdagen begär att regeringen återkommer med förslag om vad som anförs i motionen om ett utökat utbud för Sjunde AP-fonden.

BILAGA 2

Regeringens lagförslag

Regeringens proposition 2009/10:44

I Förslag till lag om ändring i lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension¹

dels att 10 kap. 1–6 §§ ska upphöra att gälla,

dels att rubriken närmast före 10 kap. 1 § ska utgå,

dels att 8 kap. 2 och 4 §§ samt 10 kap. 10 och 11 §§ ska ha följande lydelse,

dels att det i lagen ska införas en ny paragraf, 11 kap. 3 §, av följande lydelse.

Lydelse enligt prop. 2008/09:202 Föreslagen lydelse

8 kap.**2 §**

När pensionsrätt för premiepension för en pensionssparare har fastställts, ska Pensionsmyndigheten föra över medel som motsvarar pensionsrätten samt avkastningen enligt 1 § andra stycket till förvaltning i

1. värdepappersfonder eller fondföretag som avses i 3 §, eller

2. *Premiesparfonden eller Premievalsfonden* som förvaltas av Sjunde AP-fonden enligt lagen (2000:192) om allmänna pensionsfonder (AP-fonder).

1. värdepappersfonder eller fondföretag som avses i 3 §, eller

2. *fonder* som förvaltas av Sjunde AP-fonden enligt lagen (2000:192) om allmänna pensionsfonder (AP-fonder).

Om pensionsspararen har tagit ut premiepension i form av livränta enligt 9 kap. 2 §, ska medlen i stället föras över till Pensionsmyndighetens livränteverksamhet.

4 §

Pensionsspararen har rätt att bestämma var de medel som för spararens räkning ska föras över enligt 2 § första stycket ska placeras. *Pensionsmyndigheten får dock bestämma ett högsta antal fonder som samtidigt får antecknas på ett premiepensionskonto.*

Pensionsspararen har rätt att bestämma var de medel som för spararens räkning ska föras över enligt 2 § första stycket ska placeras. *Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar föreskrifter om ett högsta antal fonder som*

¹ Senaste lydelse av 10 kap. 2 § 2005:450.

samtidigt får antecknas på ett premiepensionskonto.

Om pensionsspararen bestämmer att hans eller hennes medel ska föras över till en eller flera fonder som förvaltas av Sjunde AP-fonden, ska överförda medel fördelas mellan fonderna enligt 5 kap. 1 § andra stycket lagen (2000:192) om allmänna pensionsfonder (AP-fonder).

När pensionsrätt för premiepension första gången har fastställts för pensionsspararen, ska spararen upplysas om rätten att välja placering. Om spararen inte anmäler något annat val inom den tid som Pensionsmyndigheten *bestämmer*, ska medlen föras över till *Premiesparfonden*.

När pensionsrätt för premiepension första gången har fastställts för pensionsspararen, ska spararen upplysas om rätten att välja placering. Om spararen inte anmäler något annat val inom den tid som Pensionsmyndigheten *beslutar*, ska medlen föras över till en eller flera fonder som förvaltas av Sjunde AP-fonden enligt lagen om allmänna pensionsfonder (AP-fonder). *Överförda medel ska fördelas mellan fonderna enligt 5 kap. 1 § tredje stycket den lagen.*

När pensionsrätt för premiepension för ett senare år har fastställts för pensionsspararen, ska Pensionsmyndigheten föra över medlen till en eller flera fonder med en fördelning som svarar mot vad spararen senast bestämt om placeringen i fond av medlen på premiepensionskontot. Om spararen inte har bestämt en sådan placering, ska medlen föras över till *Premiesparfonden*.

När pensionsrätt för premiepension för ett senare år har fastställts för pensionsspararen, ska Pensionsmyndigheten föra över medlen till en eller flera fonder med en fördelning som svarar mot vad spararen senast bestämt om placeringen i fond av medlen på premiepensionskontot. Om spararen inte har bestämt en sådan placering, ska medlen föras över till en eller flera fonder som förvaltas av Sjunde AP-fonden enligt lagen om allmänna pensionsfonder (AP-fonder). *Överförda medel ska fördelas mellan fonderna enligt 5 kap. 1 § tredje stycket den lagen.*

Pensionsspararen ska årligen upplysas om de åtgärder som Pensionsmyndigheten enligt tredje stycket ska vidta när pensionsrätt för premiepension har fastställts. Spararen ska också upplysas om rätten att placera om fondmedlen enligt 5 §.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse***10 kap.****10 §**

För den som har fått rätt till premiepension till efterlevande enligt 7 § gäller sedan pensions-spararen avlidit de bestämmelser i denna avdelning som avser pensionsspararen med undantag för 9 kap. 1 § första meningen om tidigaste tidpunkt för uttag av pension, och 10 kap. 1–9 och 11 §§ om efterlevandeskydd.

För den som har fått rätt till premiepension till efterlevande enligt 7 § gäller sedan pensions-spararen avlidit de bestämmelser i denna avdelning som avser pensionsspararen med undantag för 9 kap. 1 § första meningen om tidigaste tidpunkt för uttag av pension, och 10 kap. 7–9 och 11 §§ om efterlevandeskydd.

11 §²

Om någon inom den krets som avses i 1 § första stycket 3 har begått ett brott som avses i 14 kap.

15 § försäkringsavtalslagen (2005:104) mot pensionsspararen eller mot någon annan inom samma krets eller har medverkat till ett sådant brott på det sätt som avses i 14 kap. 15 § försäkringsavtalslagen skall det som där föreskrivs om förlust av rätt till försäkringsersättning gälla rätt till premiepension till efterlevande enligt 1 §.

Detsamma gäller om den som skulle ha haft rätt till premiepension till efterlevande enligt 7 § har begått ett brott som avses i 14 kap. 15 § försäkringsavtalslagen mot pensionsspararen eller har medverkat till ett sådant brott på det sätt som sägs där.

Om den som skulle ha haft rätt till premiepension till efterlevande enligt 7 § har begått ett brott som avses i 14 kap. 15 § försäkringsavtalslagen (2005:104) mot pensionsspararen eller har medverkat till ett sådant brott på det sätt som anges där, ska den paragrafen gälla i fråga om hans eller hennes rätt till premiepension enligt 7 §.

11 kap.**3 §**

Pensionsmyndigheten får ta ut avgifter från pensionssparare som

² Senaste lydelse 2005:119. Ändringen innebär bl.a. att första stycket upphävs.

genomför fondbyte.

Avgifterna disponeras av myndigheten.

Regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om uttaget av avgifter.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2010 i fråga om 10 kap. 1–6, 10 och 11 §§ och i övrigt den 3 maj 2010.

2. Medel som finns i Premiesparfonden ska senast den 31 maj 2010 föras över till fonder som förvaltas av Sjunde AP-fonden enligt 8 kap. 2 § första stycket 2, med en fördelning mellan fonderna efter pensions-spararens ålder.

2 Förslag till lag om ändring i lagen (1998:675) om
införande av lagen (1998:674) om inkomstgrundad
ålderspension

Härigenom föreskrivs att 25 § lagen (1998:675) om införande av lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension¹ ska upphöra att gälla vid utgången av 2009.

¹ Senaste lydelse av 25 § 2007:1352.

3 Förslag till lag om ändring i lagen (2000:192) om allmänna pensionsfonder (AP-fonder)

Härigenom föreskrivs att 1 kap. 2 § och 5 kap. 1–7 §§ lagen (2000:192) om allmänna pensionsfonder (AP-fonder) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 kap.

2 §¹

Första–Fjärde AP-fonderna förvaltar de medel som enligt 6 § lagen (2000:981) om fördelning av socialavgifter, 8 § lagen (1998:676) om statlig ålderspensionsavgift och 6 § lagen (1994:1744) om allmän pensionsavgift *skall* föras till Första–Fjärde AP-fonderna.

Sjunde AP-fonden förvaltar de medel som enligt 8 kap. 2 § första stycket 2 lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension *skall* föras till *Premiesparfonden* eller *Premievalsfonden*.

Första–Fjärde AP-fonderna förvaltar de medel som enligt 6 § lagen (2000:981) om fördelning av socialavgifter, 8 § lagen (1998:676) om statlig ålderspensionsavgift och 6 § lagen (1994:1744) om allmän pensionsavgift *ska* föras till Första–Fjärde AP-fonderna.

Sjunde AP-fonden förvaltar de medel som enligt 8 kap. 2 § första stycket 2 lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension *ska* föras till *fonder som förvaltas av Sjunde AP-fonden*.

Lydelse enligt prop. 2008/09:202

Föreslagen lydelse

5 kap.

1 §

Sjunde AP-fonden förvaltar *Premiesparfonden* och *Premievalsfonden* för de ändamål som framgår av bestämmelserna om premiepension i lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension. Förvaltningen ska ske uteslutande i pensionsspararnas intresse.

Sjunde AP-fonden förvaltar *fonder* för de ändamål som framgår av bestämmelserna om premiepension i lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension. Förvaltningen ska ske uteslutande i pensionsspararnas intresse.

När medel förs över med stöd av 8 kap. 4 § andra stycket lagen om inkomstgrundad ålderspension,

¹ Senaste lydelse 2000:998.

ska pensionsspararen kunna bestämma att medlen ska

1. placeras i en eller flera angivna fonder,

2. fördelas mellan fonderna efter pensionsspararens ålder, eller

3. fördelas mellan fonderna efter den risknivå som pensionsspararen anger.

När medel förs över med stöd av 8 kap. 4 § tredje eller fjärde stycket lagen om inkomstgrundad ålderspension, ska medlen fördelas mellan fonderna efter pensionsspararens ålder.

Sjunde AP-fonden får ur vardera av Premiesparfonden och Premievals-fonden ta ut medel för de förvaltningskostnader som uppkommit för respektive fond. Om kostnaderna avser både Premiesparfonden och Premievals-fonden, ska de fördelas mellan fonderna på ett skäligt sätt.

Sjunde AP-fonden ska ta emot medel till och betala ut medel från Premiesparfonden och Premievals-fonden enligt de anvisningar som Pensionsmyndigheten lämnar.

Sjunde AP-fonden får ur var och en av fonderna ta ut medel för de förvaltningskostnader som uppkommit för respektive fond. Om kostnaderna avser flera av fonderna, ska de fördelas mellan fonderna på ett skäligt sätt.

Sjunde AP-fonden ska ta emot medel till och betala ut medel från fonderna enligt de anvisningar som Pensionsmyndigheten lämnar.

2 §

Sjunde AP-fonden ska ingå samarbetsavtal enligt 8 kap. 3 § första stycket 2 lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension med Pensionsmyndigheten samt göra de åtaganden som anges i samma stycke 3–6.

Fondbestämmelserna för Premiesparfonden och Premievals-fonden får inte medge att medel delas ut till någon annan än Pensionsmyndigheten. Sjunde AP-fonden får inte heller genom Premiesparfonden eller Premievals-fonden utöva sådan fondverksamhet som avser förvaltning av specialfonder enligt 6 kap. lagen (2004:46) om investeringsfonder.

Fondbestämmelserna för de fonder som förvaltas av Sjunde AP-fonden får inte tillåta att medel delas ut till någon annan än Pensionsmyndigheten. Sjunde AP-fonden får inte heller genom fonderna utöva sådan fondverksamhet som avser förvaltning av specialfonder enligt 6 kap. lagen (2004:46) om investeringsfonder.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*3 §²

Sjunde AP-fonden får inte till *Premiesparfonden* och *Premievals-fonden* förvärva så många aktier i ett svenskt eller utländskt aktiebolag att röstetalet för dem tillsammans med dessa fonders övriga aktier i samma bolag överstiger fem procent av röstetalet för samtliga aktier i bolaget.

Sjunde AP-fonden får inte till *fonderna* förvärva så många aktier i ett svenskt eller utländskt aktiebolag att röstetalet för dem tillsammans med dessa fonders övriga aktier i samma bolag överstiger fem procent av röstetalet för samtliga aktier i bolaget.

4 §³

Sjunde AP-fonden får rösta för sådana aktier i ett svenskt aktiebolag som den förvärvat till *Premiesparfonden* eller *Premievals-fonden* endast när kravet på långsiktigt hög avkastning eller behovet att trygga placeringarnas säkerhet inte kan tillgodoses på annat sätt.

Sjunde AP-fonden får rösta för sådana aktier i ett svenskt aktiebolag som den förvärvat till *fonderna* endast när kravet på långsiktigt hög avkastning eller behovet av att trygga placeringarnas säkerhet inte kan tillgodoses på annat sätt.

*Lydelse enligt prop. 2008/09:202**Föreslagen lydelse*

5 §

Premiesparfonden och *Premievals-fonden* ska vara indelade i fondandelar. Alla fondandelar i en fond ska vara lika stora.

De fonder som förvaltas av Sjunde AP-fonden ska vara indelade i fondandelar. Alla fondandelar i en fond ska vara lika stora.

Värdet av en fondandel i *Premiesparfonden* eller *Premievals-fonden* är fondens värde delat med antalet fondandelar. Fondernas tillgångar ska värderas med ledning av gällande marknadsvärde. Sjunde AP-fonden ska dagligen beräkna fondandelsvärdet och underrätta Pensionsmyndigheten om värdet.

Värdet av en fondandel i *en fond* är fondens värde delat med antalet fondandelar. Fondernas tillgångar ska värderas med ledning av gällande marknadsvärde. Sjunde AP-fonden ska dagligen beräkna fondandelsvärdet och underrätta Pensionsmyndigheten om värdet.

När medel tillförs *Premiesparfonden* eller *Premievals-fonden*, ska Sjunde AP-fonden utfärda

När medel tillförs *någon av fonderna*, ska Sjunde AP-fonden utfärda fondandelar till Pensions-

² Senaste lydelse 2004:68.

³ Senaste lydelse 2004:68.

fondandelar till Pensionsmyndigheten. När medel betalas ur en av *fonderna*, ska det ske genom inlösen av fondandelar.

myndigheten. När medel betalas ur *någon* av *fonderna*, ska det ske genom inlösen av fondandelar.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

6 §

Följande bestämmelser i denna lag för Första–Fjärde AP-fonderna *skall* gälla också i fråga om Sjunde AP-fonden:

- 3 kap. om fondernas ledning utom
- 4 kap. 1 § andra stycket om mål för placeringsverksamheten med den avvikelsen att det för förvaltningen av *Premievals-fonden* inte krävs att den totala risknivån *skall* vara låg,
- 4 kap. 2 § om verksamhetsplan utom vad gäller riktlinjer för utövande av rösträtt i enskilda företag, och
- 4 kap. 18 § första stycket om förvaltningsuppdrag.

Följande bestämmelser i denna lag för Första–Fjärde AP-fonderna *ska* gälla också i fråga om Sjunde AP-fonden:

- 4 kap. 1 § andra stycket om mål för placeringsverksamheten med den avvikelsen att det för förvaltningen av *fonderna* inte krävs att den totala risknivån *ska* vara låg,

Lydelse enligt prop. 2008/09:202

Föreslagen lydelse

7 §

Följande bestämmelser i lagen (2004:46) om investeringsfonder ska gälla för förvaltningen av *Premiesparfonden och Premievals-fonden*:

- 2 kap. 18 § om förbud för vissa personer med insynsställning att handla med en investeringsfond,
- 2 kap. 21 § första stycket om skadestånd,
- 4 kap. 2 § om företrädare för andelsägarna i en investeringsfond m.m.,
- 4 kap. 8 och 9 §§ om upprättande och godkännande av fondbestämmelser,
- 4 kap. 13 § första stycket om inlösen av fondandelar,
- 4 kap. 15–23 §§ om information om en investeringsfond,
- 5 kap. 1, 3–19 och 21–25 §§ om placering av medel i en värdepappersfond m.m., samt
- 10 kap. 8 § om skyldighet för revisor att anmäla vissa förhållanden till Finansinspektionen.

Vid tillämpningen av de bestämmelser som anges i första stycket ska *Premiesparfonden och Premievals-fonden* anses som värdepappersfonder och Pensionsmyndigheten som fondandelsägare. Det som *sägs* om fondbolag

Följande bestämmelser i lagen (2004:46) om investeringsfonder ska gälla för förvaltningen av *fonderna*:

Vid tillämpningen av de bestämmelser som anges i första stycket ska *fonderna* anses som värdepappersfonder och Pensionsmyndigheten som fondandelsägare. Det som *föreskrivs* om fondbolag ska avse Sjunde AP-

ska avse Sjunde AP-fonden. fonden.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får, utom såvitt avser 2 kap. 18 § om förbud för vissa personer med insynsställning att handla med en investeringsfond och 2 kap. 21 § första stycket om skadestånd, meddela föreskrifter om avvikelser från de bestämmelser som anges i första stycket och i ett enskilt fall besluta om undantag från dessa bestämmelser.

-
1. Denna lag träder i kraft den 3 maj 2010.
 2. Premiesparfonden och Premievals-fonden ska avvecklas senast den 31 maj 2010.

Regeringens proposition 2009/10:1**Förslag till lag om ändring i lagen (2009:000) om
ändring i lagen (1998:674) om inkomstgrundad
ålderspension**

Härigenom föreskrivs att 8 kap. 1 § lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension i stället för dess lydelse enligt lagen (2009:000) om ändring i nämnda lag ska ha följande lydelse.

Lydelse enligt prop. 2008/09:202

Föreslagen lydelse

8 kap.**1 §**

Pensionsmyndigheten ska ansvara för förvaltningen av de avgiftsmedel som enligt 6 § lagen (2000:981) om fördelning av socialavgifter och 8 § lagen (1998:676) om statlig ålderspensionsavgift ska föras till Riksgäldskontoret, till dess att medlen förs över enligt 2 § till annan förvaltning. *Medlen ska under den tillfälliga förvaltningen av Pensionsmyndigheten vara placerade på räntebärande konto i Riksgäldskontoret eller i skuldförbindelser utfärdade av staten.* Pensionsmyndigheten ska sträva efter att med ett lågt risktagande och med hänsyn till kravet på betalningsberedskap uppnå så god avkastning på medlen som möjligt.

Avkastningen ska fördelas mellan pensionsspararna i förhållande till storleken av vars och ens fastställda pensionsrätt.

Pensionsmyndigheten ska ansvara för förvaltningen av de avgiftsmedel som enligt 6 § lagen (2000:981) om fördelning av socialavgifter och 8 § lagen (1998:676) om statlig ålderspensionsavgift ska föras till Riksgäldskontoret, till dess att medlen förs över enligt 2 § till annan förvaltning. Pensionsmyndigheten ska sträva efter att med ett lågt risktagande och med hänsyn till kravet på betalningsberedskap uppnå så god avkastning på medlen som möjligt. *Regeringen får meddela föreskrifter om i vilka tillgångsslag medlen under den tillfälliga förvaltningen ska placeras.*

BILAGA 3

Utskottets lagförslag

1 Förslag till lag om ändring i lagen (2009:996) om ändring i lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension

Härigenom föreskrivs att 10 kap. 1–6 §§ lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension i stället för dess lydelse enligt lagen (2009:996) om ändring i nämnda lag ska upphöra att gälla.

2 Förslag till lag om ändring i lagen (2009:1014) om ändring i bidragsbrottslagen (2007:612)

Härigenom föreskrivs att 1 § bidragsbrottslagen (2007:612) i stället för dess lydelse enligt lagen (2009:1014) om ändring i nämnda lag ska ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

1 §

Denna lag gäller sådana bidrag, ersättningar, pensioner och lån för personligt ändamål (ekonomiska förmåner) som enligt lag eller förordning beslutas av Försäkringskassan, Pensionsmyndigheten, Centrala studiestödsnämnden, Migrationsverket, länsarbetsnämnderna, kommunerna eller arbetslöshetskassorna.

Denna lag gäller sådana bidrag, ersättningar, pensioner och lån för personligt ändamål (ekonomiska förmåner) som enligt lag eller förordning beslutas av Försäkringskassan, Pensionsmyndigheten, Centrala studiestödsnämnden, Migrationsverket, Arbetsförmedlingen, kommunerna eller arbetslöshetskassorna.